

Telen met toekomst doe je niet alleen

Vooral kennis over geïntegreerde

Als de groepen bijeen komen bespreken ze de onderzoekresultaten en de eigen ervaringen met geïntegreerde bestrijding. Doel is zoveel mogelijk kennis over dit onderwerp onder collega-telers te verspreiden.

Het doel van het project Telen met toekomst is vooral het verbreden van de toepassing van de geïntegreerde gewasbescherming. Voor die verbreding werken we samen met zoveel mogelijk partijen die een rol spelen in de glastuinbouw en met name met de gewasbeschermingsadviseurs. Voor de verspreiding van de kennis gebruiken we vakbladen, nieuwsbrieven, beurzen en websites en werken we samen met het project Strategie van LTO-Groeiservice.

ELLEN BEERLING, WAGENINGEN UR GLASTUINBOUW

Het project is bijna drie jaar actief in de plantaardige teelten. In de glastuinbouw wordt de basis gevormd door de samenwerking van vijf groepen van elk ongeveer zeven ondernemers rond de gewassen komkommer, tomaat, roos, chrysant en potplanten. De deelnemers komen uit verschillende regio's en passen verschillende strategieën toe.

Leren van elkaar

Elke groep toetst de verschillende ziekte- en plaagbeheersingsmethoden die het onderzoek of de praktijk aandragen. De groepen komen zo'n vier keer per jaar bijeen op een van de bedrijven en discussiëren met onderzoekers en adviseurs over de toegepaste strategieën en de maatregelen. Per bedrijf wordt het verbruik van chemische en biologische gewasbeschermingsmiddelen doorgerekend, inclusief de

daarbij behorende milieubelasting en kosten. Deze getallen zijn een hulpmiddel voor de discussies.

We betrekken adviseurs bij het toetsen van de geïntegreerde maatregelen op de bedrijven en bij groepsbijeenkomsten. De ervaringen en leerpunten uit de groepen kunnen zo hun weg vinden naar andere ondernemers. De samenwerking gaat echter vaak verder.

Onderstaand een aantal voorbeelden uit de praktijknetwerken.

Praktijknetwerk chrysant

Steeds meer chrysantentelers werken sinds een paar jaar steeds meer geïntegreerd. Met name de tripsbestrijding is een terugkerend thema, waarover de telers vaak met de adviseurs en onderzoekers discussiëren. Een aantal deelnemende bedrijven heeft goede ervaringen met

roofmijten of met biologische middelen als Botanigard en het tripsaaltje. Toch blijft trips het belangrijkste knelpunt, zeker als een teler een tripsgevoelige cultivar heeft.

De afgelopen jaren zijn er samen met toeleveranciers en Strategie open middagen georganiseerd om de verschillende strategieën aan collega-telers te laten zien en met hen daarover te discussiëren.

Japanse roest is een ander belangrijk thema waar bedrijven met roest-gevoelige cultivars mee te kampen hebben. Het gebruik van fungiciden is om milieutechnische redenen niet wenselijk, maar is bovendien slecht te combineren met twee belangrijke biologische tripsmiddelen. Om die reden hebben we dit najaar samen met DLV-advies een roestbrochure uitgebracht. Daarin aandacht voor de preventie door middel van klimaatbeheersing.

open middagen

Praktijknetwerk tomaat

De belangrijkste knelpunten bij tomaat zijn virus en Botrytis. Vanwege de virusproblematiek hebben we veel aandacht besteed aan hygiënische maatregelen en is een hygiëneprotocol opgesteld. Op de bedrijven toetsen we samen met de adviseurs of bepaalde teeltmaatregelen de ontwikkeling van Botrytis afremt.

In 2005 nam ook het demobedrijf Themato met haar gesloten kasconcept deel aan het praktijknetwerk tomaat. Onder de geconditioneerde omstandigheden neemt in het algemeen het aantal ziekten en plagen af. Ook andere gewasgroepen zijn bij Themato op bezoek geweest en hebben de mogelijkheden van dit concept voor hun gewassen besproken.

hygiëne-protocol

Praktijknetwerk potplanten

De acht bedrijven in deze groep vertegenwoordigen de gewassen kalanchoë, potanthurium, ficus en calathea.

Veel potplantentelers passen een beperkt aantal maatregelen op het gebied van de geïntegreerde gewasbescherming toe. Slechts een kleine groep werkt met een veel breder pakket. Op bedrijven die zeer hygiënisch werken, en waar gaas in de ramen zit om de plaagdruk te verlagen, verloopt de geïntegreerde bestrijding vaak goed.

Het praktijknetwerk potplanten was onlangs te gast bij een veredelaar, ver-

plaagdruk verlagen

vijf groepen

discussiëren

gewasbescherming verspreiden

voordelen —
gaas

meerderaar en producent van snijbloemen en potplanten. Dit bedrijf is overtuigd van de toegevoegde waarde van gaas, zowel voor de vermeerdering, de opkweek als voor de teelt. De betreffende teler: "Het geeft rust in de tent. Er komen minder pieken van plaagorganismen voor waardoor ik de beschikbare chemie en biologie effectiever en minder frequent kan inzetten." De deelnemers waren overtuigd van de voordelen en bij nieuwbouw zullen meerdere telers direct gaas installeren.

Proefbespuiting bij hoog gewas

In de teelt van potplanten is de spuittechniek, vooral bij hoog opgaande gewassen een belangrijk aandachtspunt. Plagen zoals wolluis en spint zitten diep in het gewas langs de stengel of aan de onderkant van het blad, waardoor een goede indringing van middel nodig is om deze plagen te raken en te bestrijden.

goede —
indringing

Op een bijeenkomst is gesproken over typen spuitdoppen en toedieningstechnieken. Daarbij bleek dat ieder gewas en iedere plaag een andere benadering vraagt en dat een proefbespuiting met fluorescerend poeder zinvol is om de spuittechniek op het bedrijf te optimaliseren.

Praktijknetwerk komkommer

PPO-onderzoek heeft aangetoond dat de nieuwe roofmijt *Amblyseius swirskii* voor komkommer een betere tripsbestrijder is dan *Amblyseius cucumeris*. Vijf van de deelnemende bedrijven hebben deze roofmijt in 2005 in samenwerking met hun gewasbeschermingsadviseurs en de producent op hun bedrijf getoetst. Alle vijf de telers constateerden in het kasgedeelte met *A. swirskii* duidelijk minder trips, dan in het gedeelte met alleen *A. cucumeris*. Ook in 2006 zijn deze bedrijven met *A. swirskii* blijven werken. De afgelopen jaren is bij komkommer ook

betere trips—
bestrijder

Dit artikel is geschreven door Ellen Beerling, projectleider van het project Telen met toekomst. Per gewas coördineren twee onderzoekers de betreffende gewasgroep:

roos: Juliette Pijnakker en Nieves Garcia
chrysant: Barbara Eveleens en Ellen Beerling
potplanten: Filip van Noort en Jos Wubben
komkommer: Jan Janse en Annette Bulle
tomaat: Ruud Maaswinkel en Annette Bulle.

De groepen komen vier keer per jaar op een van de bedrijven bijeen en discussiëren met onderzoekers en adviseurs over de toegepaste strategieën en de maatregelen.

veel aandacht besteed aan meeldauwresistente rassen. Echte meeldauw is namelijk de meest voorkomende ziekte in komkommer, waartegen telers veel fungiciden gebruiken. De komkommergroep heeft een paar keer een veredelingsbedrijf bezocht en met de veredelaars gediscussieerd. Momenteel zijn rassen beschikbaar die qua productie en kwaliteit kunnen wedijveren met veel geteelde, meeldauwgevoelige rassen.

Enkele deelnemers hebben de nieuwe meeldauwresistente rassen naar tevredenheid getest. Diverse telers hebben daarom deze herfst op een groot gedeelte van het bedrijf een hoog meeldauwresistent ras geplant.

Praktijknetwerk roos

In het praktijknetwerk roos zijn bij drie rozentelers de nieuwe roofmijten *Amblyseius swirskii* en *Amblyseius andersoni* geïntroduceerd om praktijkervaring mee op te doen. De gewasbeschermingsadviseurs van de bedrijven en de producenten van biologische bestrijders zijn hier nauw bij betrokken. Dit najaar wordt in samenwerking met Strateeg een open dag georganiseerd om de ervaringen te delen met een breder publiek.

Vaak komt het onderwerp wolluis terug. Problemen met wolluis treden de laatste jaren steeds vaker op. Verborgene wolluis ontsnappen aan de behandelingen omdat ze op moeilijk bereikbare plaatsen zitten, waardoor de chemische bestrijding moeizaam gaat.

De spuittechniek is ook vanwege andere plagen en ziekten een ander belangrijk

thema. De groep heeft tijdens een bijeenkomst met onderzoekers en adviseurs gesproken over luchtondersteuning en het onderdoor spuiten.

—luchtonder-
steuning

Milieueffectkaarten

Glastuinders uit de meeste gewasgroepen van Telen met toekomst hebben behoefte aan informatie over de milieubelasting van middelen. Daarom stellen we momenteel voor een aantal gewassen milieueffectkaarten samen. Op deze kaarten staat informatie die telers moet helpen bij een 'duurzame middelenkeuze'. Dit betekent dat behalve informatie over de milieubelasting ook de neveneffecten op natuurlijke vijanden en de resistentiegevoeligheid aan bod komen.

—duurzame
middelen-
keuze

Voor de kaarten maken we gebruik van de milieumeetlat van CLM en de neveneffectendatabases van Biobest en Koppert. Nefyto en Artemis verlenen hun medewerking door de inhoud te controleren op correctheid. Voor de verspreiding van de kaarten werken we samen met diverse

Het project Telen met toekomst heeft als belangrijkste doel om de kennis op het gebied van de geïntegreerde bestrijding zoveel mogelijk onder telers te verspreiden. Daarom zijn vijf groepen van elk zeven ondernemers bij komkommer, tomaat, roos, chrysant en potplanten in het leven geroepen. Deze groepen bespreken onderzoekresultaten en helpen bij de kennisoverdracht naar de eigen achterban.

SAMENVATTING